

Werkagenda inclusief onderwijs

Dieneke de Ruiter en Carlijn Waaijer

Juni 2025

SWV Onderwijscollectief VPR PO

**Wat is er regionaal nodig om
initiatieven op het gebied van
inclusief onderwijs verder te
ontwikkelen, verbreden en
verduurzamen?**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Over de werkagenda	3
Leeswijzer	4
1. Een inclusieve cultuur is de basis voor inclusief onderwijs	5
0.1 We werken vanuit een gedeelde visie.	5
0.2 De organisatie van de ROK's sluit aan bij onze visie.	7
0.3 We versterken het draagvlak voor inclusief onderwijs	8
2. Een sterke start van het jonge kind is de basis voor ontwikkelen, participeren en leren	10
0.4 Er zijn heldere afspraken en regie over de inzet rondom het jonge kind binnen de regio.	10
0.5 Inzet van extra expertise op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften.	12
3. Het regulier en gespecialiseerd onderwijs realiseren samen inclusief onderwijs.	13
0.6 We ontwikkelen kaders en doelen om de samenwerking tussen het gespecialiseerd en regulier onderwijs te versterken.	13
Bijlage: Totstandkoming van de werkagenda	15

Inleiding

Het Samenwerkingsverband Onderwijscollectief VPR PO richt zich in het ondersteuningsplan 2022-2026 op de route naar inclusief onderwijs. In het ondersteuningsplan zijn samenwerkingsthema's benoemd en staan knelpunten beschreven. Er is de wens om als samenwerkingsverband gezamenlijk verder vorm en richting te geven aan inclusief onderwijs. Hiervoor wordt een werkagenda opgesteld.

Sardes is gevraagd de schoolbesturen en het samenwerkingsverband te ondersteunen bij het opzetten van deze werkagenda. De werkagenda komt tot stand in afstemming met scholen, besturen en het bureau van het samenwerkingsverband. Het doorlopen proces staat beschreven in bijlage 1.

Over de werkagenda

Met de werkagenda kunnen scholen, besturen en het bureau van het samenwerkingsverband komende jaren inclusief onderwijs verder realiseren. De centrale vraag binnen de werkagenda is: wat is er regionaal nodig om initiatieven op het gebied van inclusief onderwijs verder te ontwikkelen, verbreden en te verduurzamen? De focus ligt nadrukkelijk op regionale ondersteuning, d.w.z. door de partijen gezamenlijk geboden, regionale steun die nodig is om lokale initiatieven te versterken. De samenwerking tussen de schoolbesturen en het bestuur van het samenwerkingsverband staat centraal.

Samenhang binnen de werkagenda

De werkagenda bevat verschillende doelen en acties die onderling samenhangen en verbonden zijn. Zo zijn sommige acties volgorde- en afhankelijk van elkaar (bijv. eerst een gezamenlijke visie op inclusief onderwijs, dan het herinrichten van de ROK's), en hangen andere samen (bijv. werkbezoeken winnen aan impact als er op de scholen kartrekkers zijn aangewezen). Bij het uitvoeren van de werkagenda is het belangrijk deze volgorde- en afhankelijkheid en samenhang in acht te nemen.

Uitvoer van de werkagenda

Nu de inhoud van de werkagenda is bepaald, kan worden overgegaan tot implementatie. Hiervoor moeten verschillende zaken nader uit worden gewerkt, bijvoorbeeld welk tijdspad wordt gevolgd en wie bepaalde acties oppakt. Een uitvoeringsplan voor deze werkagenda wordt separaat opgesteld. Ondertussen loopt echter de totstandkoming van een nieuw ondersteuningsplan. Daarom zijn de volgende acties uit de werkagenda wel alvast geprioriteerd en deze worden vanaf september 2025 opgepakt:

- Doel: We hebben een gezamenlijke visie op inclusief onderwijs
- Actie: Verkennen van een langetermijnvisie op het GO. Voor het ondersteuningsplan kan een eerste verkenning gedaan zijn in wetenschappelijke literatuur en onder andere samenwerkingsverbanden naar toekomstscenario's voor het GO. De deelnemersraad kan eind 2025 besluiten welke scenario's ze nader wil onderzoeken en bespreken met stakeholders (leraren, schoolleiders, gemeenten etc.)
- Actie: Evalueren van de ROK's
- Actie: Besluitvorming over de opdracht aan en middelen voor ROK's. Het is niet haalbaar om deze actie in zijn geheel uit te voeren voor eind 2025. Wel kunnen eind 2025 op basis van de evaluatie hoofdlijnen voor verbetering van het functioneren van de ROK's zijn benoemd. De nadere uitwerking van afspraken over de ROK's kan vervolgens later in de tijd plaatsvinden.
- Actie: Werkafspraken maken met gemeenten en aanbieders van VE rondom het jonge kind met ondersteuningsbehoeften. Het is niet haalbaar om deze actie in zijn geheel uit te voeren voor eind 2025. Wel kunnen eind 2025 de uitgangspunten om te komen tot gezamenlijke werkafspraken samen met de partners (gemeenten, VVE-aanbieders) zijn geformuleerd.

Leeswijzer

De werkagenda kent drie pijlers:

1. Een inclusieve cultuur is de basis voor inclusief onderwijs
2. Een sterke start van het jonge kind is de basis voor ontwikkelen, participeren en leren
3. Het regulier en gespecialiseerd onderwijs realiseren samen inclusief onderwijs

Om de pijlers stevig neer te zetten, zijn in de werkagenda per pijler regionale ondersteuningslijnen benoemd. Dit zijn de onderwerpen waarop de regionale ondersteuning zich richt. In totaal gaat het om zes regionale ondersteuningslijnen.

Voor elke ondersteuningslijn zijn vervolgens doelen geformuleerd, met bijbehorende indicatoren om de voortgang te kunnen monitoren. Hierbij zijn acties uitgewerkt die nodig zijn om de doelen te bereiken.

1. Een inclusieve cultuur is de basis voor inclusief onderwijs

Een inclusieve cultuur in onze scholen is de basis voor een inclusieve praktijk en inclusief beleid. Op dit moment werken we als schoolbesturen afzonderlijk aan inclusief onderwijs. Dat maakt het mogelijk om een eigen visie te ontwikkelen, het tijdspad en proces af te stemmen op de eigen scholen en om schoolbestuur eigen keuzes te maken. Maar het betekent ook dat er verschillen zijn tussen naastgelegen scholen en ROK's, dat het soms zoeken is naar samenwerking binnen de ROK's en dat we in de samenwerking met externe partijen soms minder gezamenlijk optrekken dan wenselijk. Met een gezamenlijke inspanning op dit thema, komen we als samenwerkingsverband verder.

In het beleidskader 'Met elkaar voor alle kinderen en jongeren' (OCW, 2024) staat dat inclusief onderwijs, onderwijs is "waarbij alle kinderen en jongeren dichtbij huis, volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving waarin zij zich samen ontwikkelen en samen leren en participeren." Als schoolbesturen staan we voor de opgave om deze definitie verder uit te werken. We vormen een visie op thuisnabij onderwijs. Wat vinden wij dichtbij huis: is dat de school van jouw keuze, een school in de buurt of gemeente, of in sommige gevallen toch een school binnen de regio?

Die vraag raakt ook aan onze visie op het gespecialiseerd onderwijs. Aan de ene kant is de vraag hoe we de kennis en expertise vanuit het gespecialiseerd onderwijs zo inzetten en overdragen dat het ondersteunend is aan onze visie op de inclusieve leeromgeving. Aan de andere kant zal voor sommige leerlingen gespecialiseerd onderwijs nodig blijven en is de vraag hoe en waar dat een plek krijgt.

We werken aan deze opgaven langs de volgende regionale ondersteuningslijnen:

0.1 We werken vanuit een gedeelde visie.

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
We hebben een gezamenlijke visie op inclusief onderwijs.	- Het swv heeft een vastgestelde visie op inclusief onderwijs. Deze gezamenlijke visie - o Is in lijn is met de kaders van het ministerie. - o Bevat een uitwerking van wat het swv verstaat onder thuisnabij onderwijs. - o maakt duidelijk hoe wij in ons streven naar een inclusieve cultuur en het realiseren van thuisnabij onderwijs, samenwerken met externe partijen. - o laat ruimte aan schoolbestuur specifieke invullingen. In het visiedocument wordt geëxpliciteerd hoe de gezamenlijke visie van het samenwerkingsverband zich verhoudt tot de visie van de individuele schoolbesturen. Als er sprake is van verschillen in visie, dan wordt beschreven hoe we daarmee omgaan.

■ Waar staan we?

Elk schoolbestuur binnen het samenwerkingsverband is zelf verantwoordelijk voor het realiseren van inclusief onderwijs en werkt al actief aan het versterken van een inclusieve cultuur onder de eigen scholen. Sommige besturen hebben hun visie meer uitgewerkt dan andere, en in de praktijk zijn er verschillen tussen de scholen.

De scholen geven aan behoefte te hebben aan een gezamenlijk toekomstbeeld met duidelijke kaders voor het gespecialiseerd onderwijs. Een gezamenlijk toekomstbeeld draagt bij aan de onderlinge samenwerking tussen reguliere scholen van verschillende besturen en tussen reguliere en gespecialiseerde scholen. Een gezamenlijke visie maakt dat het onderwijs ook sterker zal staan in de samenwerking met externe partijen.

Het samenwerkingsverband Onderwijscollectief Voorne-Putten Rozenburg is een samenwerkingsverband voor passend primair en voortgezet onderwijs. Daarom is het voor de hand liggend dat het primair en voortgezet onderwijs gezamenlijk, één visie op inclusief onderwijs formuleren. Er wordt op dit punt nog niet samengewerkt.

■ Wat gaan we doen?

Actie	Toelichting
Inventariseren van de visie van ieder schoolbestuur en het bestuur/bureau van het swv.	Het is duidelijk wat de visie van elk bestuur en het bestuur/bureau van het swv is op: - Inclusief onderwijs - Thuisnabij onderwijs - De toekomstige rol en plek van het GO De overeenkomsten tussen de visies zijn inzichtelijk net als de punten waarop de visies uiteenlopen of beperkt uitgewerkt. Onderdeel van de inventarisatie is ook in kaart brengen van het draagvlak voor deze afzonderlijke visies en de mate waarin scholen deze in praktijk brengen.
Opstellen van onze gezamenlijke visie op inclusief onderwijs.	Op basis van het beleidskader van het ministerie, de inventarisaties zoals hierboven beschreven, stellen wij onze gezamenlijke visie op inclusief onderwijs op. We doen dat zoveel als mogelijk samen met het VO. Waar de visies tussen onze PO schoolbesturen uiteenlopen wordt dit benoemd en bepalen we wat er nodig is om in gezamenlijkheid te kunnen werken. Scholen worden actief betrokken in de totstandkoming van de visie. Onderdeel van de gezamenlijke visie is het uitwerken van wat wordt verstaan onder onderwijs dichtbij huis, waarbij jongeren volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving. Op welk schaalniveau willen we dat realiseren? Ligt het accent op school, de wijk, de gemeente?
Verkennen van een langetermijnvisie op het GO.	In het licht van de gezamenlijke visie op inclusie wordt ook (en waar mogelijk met het VO) de rol en positie van het GO verkend. Hierbij spelen twee vragen: (1) wat is de rol van het GO in het realiseren van de visie op inclusie en (2) wat betekent inclusief onderwijs op de langere termijn voor de positionering/inrichting van het SBO en SO.

0.2 De organisatie van de ROK's sluit aan bij onze visie.

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
Aansluitend op de gezamenlijke visie op inclusie zijn de ROK's ingericht als een stevig platform om inclusief onderwijs te realiseren.	- Het huidige functioneren van de ROK's is geëvalueerd en waar nodig zijn afspraken en kaders herzien en aangescherpt in het licht van de gezamenlijke visie op thuisnabij onderwijs en de rol van het GO. - De werkwijze van/opdracht aan de ROK's is afgestemd op de gezamenlijke visie op inclusief onderwijs. - Er zijn afspraken over de financiering van de ROK's teneinde inclusief onderwijs te realiseren. - Er zijn afspraken over uitwisseling van kennis en ervaring tussen de ROK's.
ROK's stimuleren inclusief onderwijs in lijn met de gezamenlijke visie op inclusie.	- Binnen alle ROK's ervaren de scholen dat zij gezamenlijk werken aan inclusief onderwijs en met elkaar inspelen op de kenmerken van de leerlingpopulatie van hun ROK. Ook wisselen zij kennis en ervaring uit. - Er worden minder leerlingen buiten de ROK's geplaatst.

- Waar staan we?

Waar staan we
De ROK's functioneren wisselend en worden met verschillende doeleinden gebruikt. Er zijn ROK's waar veel wordt uitgewisseld en waar men elkaar goed weet te vinden, maar er zijn ook ROK's waarbij dit minder gebeurt. Met name ROK's waarin verschillende schoolbesturen samenkomen ervaren drempels in de samenwerking.

- Wat gaan we doen?

Actie	Toelichting
Evalueren van het functioneren van de ROK's.	In het licht van de huidige opdracht is het wenselijk de ROK's te evalueren. Wat zijn de sterke en zwakke kanten in de huidige opzet en het huidige functioneren? In deze evaluatie wordt ook opgehaald wat ROK's denken nodig te hebben i.t.v. werkwijze, kader en middelen om een stevig platform te worden. Onder schoolbesturen wordt opgehaald welke afspraken en verdeling van middelen zij passend en haalbaar achten.
Besluitvorming over kaders en middelen voor ROK's.	Op basis van (i) de gedeelde visie op inclusief onderwijs, (ii) de evaluatie van de ROK's en (iii) de gesprekken met de ROK's en bestuurders over de toekomst van de ROK's wordt de huidige werkwijze/opzet van de ROK's gherdefinieerd.
Afspraken maken over het functioneren van de ROK's.	Gebaseerd op de nieuwe structuur van de ROK's wordt er een set aan afspraken gemaakt waarmee de kwaliteit van het functioneren van alle ROK's wordt gewaarborgd.

0.3 We versterken het draagvlak voor inclusief onderwijs

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
Het draagvlak voor inclusief onderwijs is gegroeid en er zijn concrete voorbeelden van onderwijs dat meer inclusief is geworden.	- Schoolleiders dragen uit dat zij met elkaar inclusief onderwijs realiseren en binnen hun eigen school werken zij aan een inclusieve cultuur. - Er zijn enkele voorlopende scholen die hun onderwijs zichtbaar (in cultuur, praktijk en beleid) meer inclusief maken. Hun ervaringen worden breed gedeeld. - Onderwijsprofessionals voelen zich meer competent en hebben vertrouwen dat er voldoende ondersteuning is op complexe ondersteuningsbehoeften op gedrag. Daardoor staan ze meer open voor inclusie op hun school en in hun klas van kinderen die nu naar het speciaal onderwijs cluster vier worden verwezen.

- Waar staan we?

Waar staan we
Er is binnen het samenwerkingsverband steeds meer kennismaking tussen het regulier en gespecialiseerd onderwijs. Maar waar schoolleiders steeds vaker de weg naar inclusie in (willen) slaan, wordt opgemerkt dat de vertaalslag van bestuurlijke visies naar de werkvloer nog wisselend succesvol is. Met name rondom complexe gedragsproblematiek wordt handelingsverlegenheid ervaren en betwijfeld of inclusief onderwijs wel wenselijk en haalbaar is. Wel wordt gezien dat de reguliere setting steeds meer kinderen kan bieden wat zij nodig hebben: door sterk en goed onderwijs te bieden en door bijvoorbeeld aanbod voor meer- en hoogbegaafdheid te ontwikkelen, andersoortig onderwijs aan te bieden of (deeltijd) klassen te vormen waarin kinderen tijdelijk extra ondersteuning krijgen. De scholen worden daarbij ondersteund door de schoolbegeleiders vanuit het swv, die steeds meer preventief worden ingezet en zich richten op leerkracht versterkend handelen. Scholen geven aan dat er behoefte is om de competenties van leraren op gedragsproblematiek te versterken en (soms) ook de inzet van orthopedagogen en zorgpartners te verbeteren. Op dit moment is binnen het samenwerkingsverband de afspraak dat professionalisering van schoolmedewerkers valt onder de verantwoordelijkheid van de individuele schoolbesturen, wel worden er begeleiders passend onderwijs ingezet. Bij het opstellen van deze werkagenda is door de schoolbesturen de wens uitgesproken om rondom expertiseontwikkeling en -deling te gaan werken vanuit de grondhouding “wat we samen kunnen doen, doen we samen”.

- Wat gaan we doen?

Actie	Toelichten
Gezamenlijke werkbezoeken organiseren	Er worden werkbezoeken aan scholen in andere samenwerkingsverbanden georganiseerd. De werkbezoeken worden georganiseerd voor alle medewerkers: van onderwijsassistenten en leerkrachten, kc'er en ib'ers, tot schoolleiders en bestuurders, maar ook de gemeente of kinderopvang kunnen deelnemen. Per werkbezoek wordt bepaald voor wie deze wordt georganiseerd.

Faciliteren van ontmoeting en uitwisseling	Scholen mogen een kartrekker “inclusief onderwijs” aanwijzen binnen hun team. De kartrekker wordt gefaciliteerd om inclusief onderwijs binnen de school verder vorm te geven en om kennis en ervaringen regelmatig uit te wisselen met andere kartrekkers. De ervaringen die de kartrekkers opdoen en de veranderingen die zij realiseren in de praktijk, worden regelmatig onder alle scholen binnen het samenwerkingsverband gedeeld.
Draagvlak versterken op inclusie van jeugdigen met complexe gedragsproblematiek d.m.v. een themabijeenkomst	Voor inclusie van kinderen met complexe gedragsproblematiek is het nodig dat het draagvlak wordt versterkt én dat medewerkers zich competent voelen op dit thema. We versterken het draagvlak door het organiseren van een themabijeenkomst op gedrag, waarbij de focus ligt op het anders kijken naar de problematiek en naar het belang van het vormen van een multidisciplinair team in de scholen.
Draagvlak en praktijk versterken op inclusie van jeugdigen met complexe gedragsproblematiek met behulp van pilots.	Draagvlak voor inclusie kan ook worden versterkt door in actie te komen. Door samen in de praktijk de opgave aan te gaan, concreet te maken wat deze verandering van ons vraagt, en te ervaren wat wel en niet werkt. Daarom gaan we werken met pilots. De pilots richten zich op de samenwerking van reguliere en gespecialiseerde scholen die gezamenlijk de pedagogisch-didactische context in de reguliere scholen zo vormgeven dat leerlingen met complexe gedragsproblematiek welkom zijn, zich ontwikkelen en erbij horen. De lessen van de pilot scholen worden opgetekend en breder gedeeld binnen het samenwerkingsverband. Voor het slagen van de pilots is het belangrijk dat alle besturen zich committeren, er middelen beschikbaar komen en er heldere afspraken komen t.a.v. selectie van de scholen, uitwerking van de pilot en aanpak op de scholen, en de verwachte resultaten
Onderzoeken wat de schoolbesturen gezamenlijk kunnen bieden aan extra ondersteuning en expertise (op complexe gedragsproblematiek en eventuele andere thema's)	De schoolbesturen ontwikkelen de benodigde kennis over en expertise op complexe gedragsproblematiek op dit moment afzonderlijk en bieden expertise alleen aan op hun eigen scholen. De wens is om hierin meer gezamenlijk op te trekken. Daarvoor is nodig dat wordt onderzocht welke kennis boven-bestuurlijk kan worden georganiseerd en aangeboden, en langs welke routes scholen een beroep kunnen doen op deze expertise. Ook de expertise vanuit het GO wordt benut. Mogelijk kunnen de ROK's hier een rol in spelen. (zie ook lijn 0.5)

2. Een sterke start van het jonge kind is de basis voor ontwikkelen, participeren en leren

Binnen onze besturen en scholen zit veel energie en beweging op het thema jonge kind. Dat is belangrijk want een goede start is van grote betekenis voor het realiseren van inclusief onderwijs. Tegelijkertijd zien we ook dat de initiatieven rondom het jonge kind nog relatief los van elkaar ontstaan. Er is nog geen sprake van een eenduidige lijn t.a.v. inclusie van het jonge kind met ondersteuningsbehoefte. En initiatieven voor deze doelgroep zijn niet altijd duurzaam als gevolg van tijdelijke financiering. Het belang van inclusie van deze doelgroep wordt wel breed onderschreven en in de werksessie werd zelfs als ambitie genoemd: “elk kind van 4 is welkom op de basisschool”. Daarbij staan we als samenwerkingsverband voor de opgave dat de vraag naar ondersteuning onder jonge kinderen toeneemt en hun problematiek intensiever en complexer wordt. Samenwerking met gemeenten en opvang is noodzakelijk om hier antwoorden op te formuleren.

0.4 Er zijn heldere afspraken en regie over de inzet rondom het jonge kind binnen de regio.

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
Onze visie op inclusie (zie ondersteuningslijn 1) is samen met de ketenpartners (gemeenten en aanbieders van voorschoolse educatie) verder uitgewerkt voor het jonge kind met ondersteuningsbehoeften.	- Met de betrokken partijen is uitgewerkt wat onze visie op inclusie betekent voor het jonge kind met ondersteuningsbehoeften. We hebben regionale samenwerkingsafspraken over: - o Het tijdig in beeld krijgen en houden van jonge kinderen met ondersteuningsbehoeften - o Het begeleiden van ouders van een jonge kind met ondersteuningsbehoeften bij het vinden van een passende opvang- en onderwijsplek.
Pilots en initiatieven worden in samenhang opgezet en uitgevoerd.	- Op het niveau van de regio is er een overzicht van lopende pilots en initiatieven die betrekking hebben op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften. - Vanuit de gezamenlijke ambitie en visie is er samenhang tussen de pilots en initiatieven, en worden ervaringen en geleerde lessen uitgewisseld. - Pilots en initiatieven krijgen indien wenselijk een duurzaam vervolg.

■ Waar staan we?

Waar staan we

Binnen alle schoolbesturen is er (toenemende) aandacht voor het jonge kind. Zo zoeken scholen op verschillende plekken de samenwerking met de voorscholen op, is er aandacht voor de doorgaande lijn en voor de rol van voorschoolse educatie. Het goed functioneren van VVE-beleid en de samenwerking met de opvang zijn randvoorwaardelijk voor inclusie van het jonge kind met ondersteuningsbehoeften.

In de regio zetten verschillende partners zich in om de in- en doorstroom van jonge kinderen met ondersteuningsbehoeften te versoepelen en te zorgen dat deze kinderen op een passende onderwijsplek starten. Er worden voorzieningen opgezet en ontwikkeld, zoals instroomgroepen en peuterkleutergroepen. Het gespecialiseerd onderwijs is in sommige gevallen betrokken, op casusniveau of bijvoorbeeld door een kleuterklas in te richten voor jonge risicokinderen met als doel deze kinderen toe te rusten voor een mogelijke terugstroom naar het regulier onderwijs..

Regionale regie op de veelheid aan acties wordt gemist. Soms heeft men twijfels of een bepaald initiatief inclusie bevordert, men ervaart dat scholen weinig kennis en ervaringen uitwisselen, en veel initiatieven zijn kwetsbaar en tijdelijk van aard (mede door (al dan niet ervaren) tijdelijkheid van financiële middelen). Gemeenten en kinderopvang zijn zeer relevante samenwerkingspartners, maar de samenwerking zit nog in een opbouwfase en er zijn verschillen tussen de gemeenten.

■ Wat gaan we doen?

Actie	Toelichting
Werkafspraken maken met gemeenten en aanbieders van VE rondom het jonge kind met ondersteuningsbehoeften.	We betrekken de gemeenten en aanbieders van VE en kinderopvang in de totstandkoming van onze visie op inclusie en het jonge kind (waar mogelijk stellen we deze samen op) en adresseren het belang van bijpassende werkafspraken op de REA/LEA's. We benadrukken het belang van gezamenlijke (bij voorkeur regionale) werkafspraken over tijdig signaleren, het in beeld houden van de kinderen en gezinnen, en de samenwerking met ouders bij het vinden van een passende opvang- en onderwijsplek. Voor de totstandkoming (procesregie) van de werkafspraken werken we samen met de gemeenten.
Creëren van overzicht van huidige initiatieven.	In de regio zijn er nu veel initiatieven en pilots, maar men is niet altijd van elkaars inspanningen op de hoogte. Met het verwerven van zicht op alle lopende pilots en initiatieven die betrekking hebben op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften kan worden toegewerkt naar uitwisseling en samenhang.
Aanwijzen van kartrekkers "inclusie van het jonge kind".	Op basis van het overzicht kunnen er een aantal kartrekkers op het thema inclusie van het jonge kind met ondersteuningsbehoeften worden aangewezen. De kartrekkers krijgen vanuit de deelnemersraad een duidelijk omschreven opdracht ten aanzien van het coördineren van initiatieven, het uitwisselen van kennis en ervaring en het signaleren van tekortkomingen in de randvoorwaarden (bijv. tekortkomingen in de implementatie van VVE-beleid of de financiële basis van initiatieven)

0.5 Inzet van extra expertise op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften.

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
Binnen de regio is voldoende expertise op de ontwikkeling van het jonge kind, en op jonge kinderen met een ondersteuningsbehoefte. Deze expertise is beschikbaar voor de scholen.	- Er is een samenhangende opbouw van kennis die beschikbaar is op de scholen, binnen schoolbesturen en vanuit het samenwerkingsverband - Scholen weten welke kennis zij in aanvulling op hun eigen expertise, kunnen inroepen vanuit hun eigen bestuur, collega-besturen of het samenwerkingsverband. - Scholen ervaren de inzet van deze expertise als laagdrempelig en efficiënt.

- Waar staan we?

Waar staan we
De verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van de benodigde kennis over en expertise op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften ligt bij de schoolbesturen. Bij het opstellen van deze werkagenda is door de schoolbesturen de wens uitgesproken om te gaan werken vanuit de grondhouding “wat we samen kunnen doen, doen we samen”. Vanuit het swv kan extra expertise worden ingezet: er zijn begeleiders passend onderwijs (BPO-ers) beschikbaar met expertise op het jonge kind. Vraag is of scholen hiervan voldoende op de hoogte zijn én of het onderscheid tussen basis en extra ondersteuning voldoende concreet is om deze expertise juist en op het juiste moment in te zetten. Scholen geven aan onduidelijkheid te ervaren in welke expertise waar beschikbaar is, en zij ervaren aanvraagprocedures soms als ingewikkeld en lang. Het bureau van het swv ervaart dat zij soms worden gevraagd voor vragen die vallen onder de basisondersteuning.

- Wat gaan we doen?

Actie	Toelichting
Concreter maken van het onderscheid tussen basis- en extra ondersteuning die scholen resp. het swv biedt voor jonge kinderen met extra ondersteuningsbehoeften.	De inzet van het swv valt onder extra ondersteuning: het is voor de scholen duidelijk wanneer zij deze extra ondersteuning kunnen inroepen en wat de ondersteuning betreft. Aanvraagprocedures zijn laagdrempelig ingericht en worden snel doorlopen.
Onderzoeken wat de schoolbesturen gezamenlijk kunnen bieden aan extra ondersteuning en expertise (op het jonge kind en eventuele andere thema's)	De schoolbesturen ontwikkelen de benodigde kennis over en expertise op het jonge kind met ondersteuningsbehoeften op dit moment afzonderlijk en bieden expertise alleen aan op hun eigen scholen. De wens is om hierin meer gezamenlijk op te trekken. Daarvoor is nodig dat wordt onderzocht welke kennis boven-bestuurlijk kan worden georganiseerd en aangeboden, en langs welke routes scholen een beroep kunnen doen op deze expertise. Mogelijk kunnen de ROK's hier een rol in spelen. (zie ook lijn 0.3)

3. Het regulier en gespecialiseerd onderwijs realiseren samen inclusief onderwijs.

De derde pijler van de werkagenda richt zich op de samenwerking tussen het regulier en gespecialiseerd onderwijs. Men weet elkaar op casusniveau en ten behoeve van de ondersteuning van individuele kinderen over het algemeen al goed te vinden. Nu is de wens om te komen tot meer structurele samenwerking en de aandacht te leggen op de leeromgeving. Daarmee kan de ondersteuning aan alle kinderen worden versterkt.

0.6 We ontwikkelen kaders en doelen om de samenwerking tussen het gespecialiseerd en regulier onderwijs te versterken.

- Wat willen we bereiken en wanneer is dit doel bereikt?

Doelen	Indicatoren
Gespecialiseerd en regulier onderwijs realiseren samen inclusief onderwijs.	- Er zijn samenwerkingsafspraken opgesteld tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs waarbij duidelijk is wat: - o de doelen van de samenwerking zijn; - o de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen zijn; - o de financiële afspraken zijn; - o indicatoren zijn waarmee het behalen van het beoogde doel wordt gemonitord. - De afspraken worden door de betrokkenen onderschreven en zijn eenduidig.
De samenwerking rondom het terugplaatsen van leerlingen is versterkt.	- Het proces voor terugplaatsing is samen met de scholen (regulier en gespecialiseerd) uitgewerkt in beleid en er is een implementatieplan. - Er zijn tenminste afspraken over: financiën, de criteria*, wie praat er mee, hoe bepalen we de nieuwe school, de gespreksprocedure en het hoorrecht van leerlingen en ouders. *Er worden criteria bepaald waaraan de ontvangende school moet voldoen bij plaatsing. - In het beleid is uitgewerkt hoe in beeld wordt gebracht welke ondersteuning de leerling op de reguliere school nodig heeft en of de beoogde school dit kan bieden.
Op inclusieve scholen wordt gewerkt met multidisciplinaire teams (cf. het beleidskader van OCW)	- In het schooljaar 2025-2026 is verkend of een verschuiving (en/of eventueel een investering) van middelen (geld en mensen) tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs nodig is om multidisciplinaire teams te vormen.

■ Waar staan we?

Waar staan we
Samenwerking tussen het gespecialiseerd en regulier onderwijs vindt met name plaats op casusniveau. Zo wordt er samengewerkt op de overgang van SO4 naar regulier VO waarbij het SO begeleiding biedt en wordt er vaker gekozen voor expertiseverplaatsing in plaats van leerlingverplaatsing. Binnen het gespecialiseerd onderwijs wordt meer samengewerkt op grensvlakken SBO-SO en tussen cluster 3 en 4. Ook lopen er diverse pilots in expertisedeling tussen het gespecialiseerd en het reguliere onderwijs. Tegelijkertijd ervaart men in het gespecialiseerd onderwijs onduidelijk welke mogelijkheden er zijn om verdergaande aansluiting te zoeken met het regulier onderwijs. Idealiter zou de er meer uitwisseling zijn en kan het gespecialiseerd onderwijs een grotere rol spelen in het bieden van expertise, maar daarvoor moeten de randvoorwaarden (personeel, facilitering) voldoende stevig staan en dat is niet het geval.

■ Wat gaan we doen?

Actie	Toelichting
Bieden van een visie, kaders en financiële afspraken t.b.v. de samenwerking gespecialiseerd en regulier onderwijs.	Voor het versterken van inclusief onderwijs zijn visie, kaders en financiële afspraken nodig over zowel de samenwerking tussen gespecialiseerd en regulier onderwijs, als een visie op de toekomst van het gespecialiseerd onderwijs in de regio. Zonder die visie en kaders blijft de samenwerking tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs beperkt en kwetsbaar, en is het ingewikkeld om inclusie te realiseren op de meer complexe ondersteuningsvragen.
Terugplaatsingspraktijk onder de loep	We nemen de terugplaatsingspraktijk kritisch onder de loep. Terugplaatsing van het gespecialiseerd naar regulier onderwijs gebeurt weinig onder andere omdat er weinig draagvlak is in het regulier onderwijs en men onvoldoende begeleiding en steun ervaart. De huidige praktijk wordt nader bekeken en er wordt een terugplaatsingsbeleid opgesteld.
Organiseer kennismaking en uitwisseling tussen gespecialiseerd en regulier onderwijs.	Expertiseverplaatsing van het gespecialiseerd naar het regulier onderwijs vindt niet van de één op de andere dag plaats. Het moet aan weerszijden op gang worden gebracht. Dit gebeurt door kennismaking en uitwisseling te stimuleren, bijvoorbeeld in de vorm van gezamenlijke leerteams, onderlinge werkbezoeken, en gezamenlijke studiemomenten.

Bijlage: Totstandkoming van de werkagenda

Voor het opstellen van de werkagenda zijn de volgende stappen gezet:

- Inlezen en voorbereiding. We bestudeerden relevante documentatie, zoals het ondersteuningsplan en het onderzoek “Samen, voor inclusiever onderwijs. Startsituatie en veranderkracht in Voorne Putten Rozenburg” (Hilde Jorna, BMC, 2023) en ontwikkelden een interviewleidraad die met het samenwerkingsverband is afgestemd.
- Interviews met vertegenwoordigers (met name directeuren) van scholen van Nissewijs, Edumare, RVKO, iHub en LevWN en met het bureau van het SWV. In de gesprekken inventariseerden we de lokale en regionale initiatieven er zijn om het onderwijs meer inclusief te maken. En we spraken over de regionale ondersteuning die nodig is om deze initiatieven verder te versterken en welke belemmeringen men momenteel ervaart.
- Opzet van de werkagenda op hoofdlijnen. De opbrengsten uit de interviews hebben we geanalyseerd en geclusterd en besproken met het bureau van het SWV. Daarna hebben we clustering weer teruggelegd bij de gesprekspartners om een prioritering aan te brengen in de thema's en de gewenste ondersteuning. Vervolgens hebben we een notitie opgesteld.
- Deze notitie is besproken met de deelnemersraad. Daar zijn eerste keuzes gemaakt met betrekking tot de thema's en de invulling hiervan binnen de regionale ondersteuningslijnen en activiteiten. Op basis van deze bespreking is dit document met de contouren van de werkagenda opgesteld.
- Op basis van de contouren van de werkagenda zijn drie werksessies georganiseerd met de scholen, waarbij alle besturen goed vertegenwoordigd waren. Tijdens de werksessies zijn de doelen beoordeeld op relevantie en waar nodig geherformuleerd en zijn acties verder uitgewerkt. In elke werksessie stond een van de drie pijlers van de werkagenda centraal.
- De opgehaalde informatie van de werksessies is verwerkt in de contouren van de werkagenda tot een concept werkagenda. Deze is voorgelegd aan het bureau van het samenwerkingsverband en op basis van de feedback bijgewerkt. Deze versie is voorgelegd aan deelnemersraad in mei 2025.